

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *unte solvendum*, est: in Italia Libellarum 10;
ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7½.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis
Lib. 0.50 pro unoquoque centimetro quadrato

Cuncta mittantur ad ARISTIDEM LEONORI equitem, *commentarii* VOX URBIS *possessorem et administratorem*

77 ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA 77

Subnotatio fieri potest:

IN RUSSIA

Apud GUSTAVUM ET WOLF

VARSAVIAE POLONIAE
Rakowskie Przedmiescie, 15

IN ANGLIA

Apud BURNS AND OATES

LONDON W.
28, Orchard Street.

IN CIVITATIBUS FOEDERATIS AMERICAEE SEPTEMTR.

Apud FRIDERICUM PUSTET

S. Sedis, Apost et S. Rituum Congr. Typogr.
NEW YORK CINCINNATI
52, Barclay Street. 436, Main Street.

IN GERMANIA

Apud FRIDERICUM PUSTET

S. Sedis Apost et S. Rituum Congr.
Typogr.
BAYREUTH in SAVARIA

IN CANADA

Apud LIBRAIUM GRANGER PATRIS

MONTREAL
1899, Rue Notre-Dame.

RERUM INDEX

DE NOVO PRETO INTER ATLANTICUM MARE ET PACIFICUM.....	P. Rossani.
QUAESTIONES INTER SOCIOS PROPOSITAE. De una eademque apud omnes pronuntiatione latina	D. Macrae.
DE LATINA ELOQUENTIA IN ARCHIGYMNASIO TACRINENSI.....	Subalpinus.
AEMILIUS ZOLA.....	L. Antonelli.
DE FRIDERICI, COGNOMINE MAGNI, EPISTOLIS FAMILIARIBUS	A. Costaggini.
DE HUMANIS CORPORIBUS EXTREMO DIE RESURRECTURIS.....	P. Angelini.
MACABRAE, SEU MORTUORUM, CHOREAE	H.D.V. Pieralice.
LIBRORUM VETUSTISSIMI.....	D. L.
FABULAE SELECTAE FONTANII A IOANNE BAPT. GIRAUD LATINE REDDITAE	Fr. Xav. Reuss.
ARABES QUINAM ET QUANDO?	D. Lascaris.
ANNALES	Poplicola.
PUBLICI PER ORBEM COETUS LEGIBUS FERENDIS	Scriba.
LIBRORUM RECENSIO	Senior.
LIBRI RECENS DONO ACCEPTI.....	
AENIGMATA	Fr. Palata.

In secunda operculi pagina:

PROSPECTUS NOVAE SUBNOTATIONIS COMM. VOX URBIS A KAL. IULIIS
AD EXPLETUM ANNUM MCMII.

In tertia operculi pagina:

PER ORBEM..... Viator.

ROMAE

EX OFFICINA PACIS, PH. CUGGIANI

35, Via della Pace

M CMII

Ciapponi Franciscus et Soc.

OFFICINA

ANAGLYPTIS, GEMMIS CONCHISQUE CAELANDIS

PRAESERTIM IN REDDENDIS FIGURIS

PHOTOGRAPHICE EXPRESSIS

TEMPERANTIA IN PRETIO — DILIGENTIA IN OPERE

ROMAE — VIA SISTINA, 129 — ROMAE

IBER (vulgo "ALBUM")
praecipua Urbis referens, pulcritudine insignis atque, commentarii *Vox Urbis* moderatore iubente, expresse conflatus, apud eundem commentarii administratorem, ROMAE, VIA ALESSANDRINA, 87, ven. lib. 1.50.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

ROMAE — Via Alessandrina, 87

**PROSPECTUS NOVAE SUBNOTATIONIS
A KAL. IULIIS USQUE AD EXPLETUM ANNUM MCMII.**

(Vid. in secunda operculi pagina).

FIGURAE URBIS ROMAE

ARTE PHOTOGRAPHICA EXPRESSAE

COLLECTIONES VARIAE ET NUMERO ET PRETIO

Prosp. Urbis comm. VOX URBIS Administratorem.

URBIS E IANICULO MONTE PROSPECTUS

(m. 1.10 X 0.24)

qui sociis commentarii VOX URBIS dono datus est,

venit singillatim L. 2.50

apud comm. VOX URBIS Administratorem.

SI QUES FLURA REQUISIVERIT HUIUS PROSPECTUS EXEMPLARIA

EA MINORI ACCIPIET PRETIO.

Sociis qui in Nordica America versantur vehementer commendamus quod a Sodalibus Carmelitis novissime institutum est ac regitur

COLLEGIUM SANCTI CYRILLI

ad liberalem eandemque Christianam et nostrae aetati aptam institutionem iuvenibus comparandam.

Prospectus studiorum et regularum, quae collegium moderantur, petatur ab ipsius Collegii Pre-
side, 6413 Star Avenue (Woodlawno) — Chicago, Illinois.

LE LAUDI LATINE IL CANTICO DEL SOLE

DI

S. FRANCESCO D'ASSISI

R. Maria degli Angeli, presso Assisi, tip. della Porsioncola, 1897

Hoc libello praeter venustam praefatiunculam a Paulo Sabatier, viro rei longe peritissimo, conscriptam, continentur laudes latinae cum interpretatione Italica, Canticum Solis, necnon illa Speculi perfectionis capita, quae Canticum originem exponunt, aliisque permulta. Libellum, quem proxime ad subsequenter ad parvam Bibliothecam Franciscanum comparandam, Iulius Salvadori, litteris tradendis doctor egregius, maxima edidit cura. Romae apud commentarii *Vox Urbis* Administratorem venit L. 0.50, in pauperum levamen.

PHILIPPUS VITI Eques MARMORARIUS

ROMAE - Via Alessandrina N. 51, 52 - ROMAE

Affabre sculpsit quae sunt ad simulacra, altaria, sacella, aediculas, uti patet ex operibus erectis aut reffectis in Basilica Lateranensi, Liberiana, Laurentiana extra muros, Transtiberina, Eudoxiana, etc.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS:

In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italiam:
Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 1/2.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR:

ARISTIDES LEONORI, eques.
ROMAE — Via Alessandrina, 87.

DE NOVO FRETO

INTER ATLANTICUM MARE ET PACIFICUM.

Saeculi XIX haereditas exstitit rivus novus, quo Internum mare nostrum cum mari Rubro est coniunctum: saeculo XX Atlantici oceani atque Pacifici undae per fauces Panamenses commiscuntur.

Rei moliendae inceptus tribus iam a saeculo est propositus. Antonius Galvas, lusitanus nauta, scripsit anno MDL ad rem librum quatuor loca indigitans ad isthmum resecandum; sed prior cogitavit Vascus ille Nuñez de Balboa, qui oceanum Pacificum vidit, viamque adumbravit, quam his diebus vaporitruha sequitur, ligna illae pertrahens ad alterum oceani littus, ut naves ibi exstrueret. Carolus V imperator rem quoque concupivit, Philippus II fecisset, nisi putasset forte se ea audacia divinis placitis obstaturum, quae seiuncta oceana posuerant. Simili olim argumento Corinthii suum fretum hand resecari siverunt, quod opus Iulius Caesar molitus fuerat, atque Claudius Nero aggressus; id enim esse Apollini Delphico ingratum, quum Immortales Dii mare utrumque disiunctum voluissent.

Quidquid fuerit, Scotorum coloniam constat a Darieno ad Paterson positam a. MDCXCVIII isthmum secare voluisse, at ipsos colonos brevi tempore diffuxisse; saeculo autem XIX delabente resumpta studia, quae ad opus conficiendum adduxere.

*

Prima effodienda via a. MDCCCLXXXVIII per Nicaragua rem publicam est proposita, quum via per Panama aperienda maiori pretio patuisset; addebant in Nicaraguensi tramite lacum praesto esse maximum quidem, cuius aquis facillimum esset uti, ad sectas deinde vias copulandas. Non quidem inficiabantur si per Panama duceretur via sex post annos compleri, alteram contra decennio; illam esse longe brevior per quadraginta millia passuum productam, hanc per centum atque octoginta longissimam; quinimmo quotannis ad servandam foveae amplitudinem centies centena millia libellarum eroganda in Nicaragua, longe minora in Panama effundenda: tempus denique ut per Panama apertum iter naves pertransirent duodecim horis supputatum, ad Nicaragua persul-

candam foveam triginta tribus; attamen omnibus perpensis, cum coetus Americanus anno MDCCCXCVIII ad rem deputatus suam sententiam emisit, commerciorum praesertim utilitate Nicaraguensem viam esse praefendam censuit.

Trepidavit tunc Gallicum sodalicium, qui iamdiu in Panama freto ad opus laboraverat, exantlati hactenus maximi laboris sese amittere lucrum, atque agitavit negotia iterum cum Americanis, qui denique sententiam eius acceptam habuere. Convenit ut Americani emerent ius aperiendae foveae per Panama fretum, atque sibi in perpetuum addicerent. Haud enim obstarent Columbiani cives, quum eorum contestationes et iura multa pecunia resarcirentur. Statutum ut pretium statim solveretur, idque septingenties centena millia libellarum esset; quatuordecim autem post annos novum fieret foedus novaque pactio sive de nova pecunia solvenda ut perpetuum rivi ius acquireretur, sive de tributo quotannis certo tempore praestando.

Rem vero hanc perfici non bene Angli viderunt, qui, suis commerciis et navibus consulentes, in tutelae partem sese vocari una cum Americanis voluere, quae, praesertim belli tempore, adhibenda circa locum esset ut via bellantibus interdicta maneret, utque commerciis et navibus quoque tempore aperta ac tuta relinqueretur.

Americani Anglis, foedere icto, satisfacere; sed tamen in eorum potestate manebit Gallicum opus omne huc usque actum, machinas ceterasque res ad illud pertinentes; brevi a Columbiana republica ius tutelae circa fretum ad Americanos cives sibi tantum tributum habebunt, iamque praedicant fore ut ea via augeantur Americanorum atque Anglorum aemulationes de commerciis ubique terrarum pro arbitrio moderandis.

*

Cum enim ius novae foveae aperiendae Americani sibi acquisiverunt, id profecto ea mente fecere ut Anglorum consiliis obsisterent, qui utrumque oceanum quasi in suum dominium habere nituntur. Iis igitur dividendum imperium et communicandum cum aemulis erit, reliquis autem Europae gentibus paene abdicanda commercia, quae hodie cum Americanis meri-

dionalem Americam incolentibus communicant. Hiante enim per fretum via, naves Americanae hinc atque inde ad suos portus facilius appellere poterunt, atque nordica illa respublica ex uno in oppositum oceanum homines et merces transmittere. Anglis contra perparum favebit vias ad Australianas terras vel Sinenses patere novas, cum brevius hactenus iter habeatur, quod per Suez fretum atque meridiionalem Asiam deducitur. Quod dicendum est quoque de consiliis cum Iaponia gente sibi foedere iuncta participandis; quarum ad litora minori tempore per Suez viam pervenient. Callide igitur, optime sibi prospexisse Americanos censendum est foveam illam novam sibi unico fere addicentes, cuius per tramitem novas copias divitiasque novas sibi procul dubio comparabunt.

P. ROSSANI.

QUAESTIONES INTER SOCIOS PROPOSITAE.

De una eademque apud omnes
pronuntiatione latina.

Illustrissimo viro HYACINTHO DE VECCHI PIERALICE
s. p. d. DONALDUS MACRAE.

LUCUBRATIONES tuas et dissertationes de multis et variis rebus in commentario *Vox Urbis* nobis exhibitas, ego, et procul dubio omnes socii, passim cum gaudio legimus. Gratias agimus ergo et habemus praesertim de litteris illis tuis, quas de latini eloquii pronuntiatione romana scripsisti, ut omnes sacerdotes praesertim, praeceptores, doctores, indeque discipuli per orbem, rectae exemplar pronuntiationis capiant.

Nec enim sine effectu erat haec disputatio, amabiliter inita, quae in lucem adduxit quanta sit discrepatio romanam inter ceterasque eiusdem linguae pronuntiationes, ita ut animadversiones tuas exteri nos alio modo loquendi alio scribendi non omnes effugere possemus.

Nam, si morbum non sentis, remedia non quaeris; sed morbo cognito, causa et propagatione eius inventis, fortasse eum curare potes.

Tu itaque, callido quo praeditus es ingenio, praescriptionem medici more laudabiliter obtulisti; id unum restat ut ea utamur ad errores nostros corrigendos, et ad sermonem latinum in rectam et uniformem viam revocandum.

Quo vero melius meta haec attingatur, concionem doctorum e gentibus diversis, qui de re deliberantes et disputantes super basim quae in *Voce Urbis* posita est structuram aedificent et consolident, magno usui et auxilio omnibus futuram existimo. Neque unam ipsam; quinimo

AD MAGIS MAGISQUE "VOX URBIS" COMMENTARII PROPAGATIONEM AUGENDAM NOVA INDICTA EST SUBNOTATIO

BIS IN MENSE PRODIIT

A KALENDIS IULIIS USQUE AD EXPLETUM ANNUM MCMII

(NUM. XIII-XXIV).

UT ACCEDERE OMNES POSSINT

SUBNOTATIONIS PRETIUM CONSTITUTUM EST:

Libel. 2,50; Mar. 2; Sch. 2; Rubl. 1; Cor. 2½.

Qui insolita, gratuita paene, huius con-
sociationis ratione frui volunt, nulla inter-
posita mora, *nomen suum cum pretio recto tramite*
mittant ad

ARISTIDEM LEONORI EQUITEM

COMMENTARII "VOX URBIS", POSSESSOREM ET ADMINISTRATOREM,

ROMAM, via Alessandrina 87.

imperii aetatem sequitur, atque per annos diffuit, quibus tertius Napoleon praefuit Gallis, ad calamitosum usque bellum, quo, anno MDCCCLXX, immensa Gallorum ruina atque imperii exitium partum est. Per eas fabulas nova eius ars scribendi gessit triumphum, eamque a « naturalismo » placuit appellari a ieiunis iis, qui scholae principem Aemilium consensu unanimi consalutarunt. Quamquam id non obtinuit absque constanti oppugnatione: in eum enim non tam litterarum gloriae aemuli, quam honestiores potius omnes insurrexere, et quotquot iis moribus utuntur, qui aliquantulum digni adhuc christiano nomine censeantur.

Contrariae factioni accessere viri quoque illi illustres, qui « immortalium » nomine decorantur, in Gallicam Academiam cooptati. Quum enim, post initam iamdiu seriem illam fabularum, atque magnam famam per orbem propagatam tempus Zola censuit opportunum ad petendum suum quoque nomen apud coetum illum conscribi, atque sese eorum ad subsellia vocari candidatum, indignum suo comitatu et titulo semel atque iterum illi censuere, ac respuerunt semper deinde quotannis; ille enim audacia nunquam fracta nomen suum quotannis proponebat.

Neque tamen « naturalisticae » scholae vere conditor fuerat; praecursores enim numerabantur Honoratus ille de Balzac, atque Gustavus Flaubert: is tantum scholam firmavit protulitque ita ut multi eius vestigia, non aequale licet, fideliter sint sequuti, uti Dandet, de Goncourt, de Maupassant, nomina pluribus nota. Ille autem post tot scriptos foecundissimo calamo libros, cum ad extremum totius operis a Pascal doctore dictum venit, senescens quodammodo atque fatigatus apparuit. Citius vero corrui in vacuum supremis conatibus, quos inscribere statuit *Lourdes, Rome, Paris*. De Lapurdo item ac de Roma libros explevit, blasphemum illum, hunc vanum atque puerilem, quippe qui summa audacia eaque inani maxime redactus a scriptore, qui vix una hebdomada inter moenia nostra commoratus, urbis auram et spiritum satis deprehendisse autumabat; improbum facinus!

Quamobrem, cum famam suam quotidie imminui iam videret, novumque iam surgeret, invenum praesertim, agmen, qui ad puras Christianae doctrinae et Evangelii aquas remearent tantam turpitudinem scelusque fastidientes, iterum circa se excitare partium studium conatus est epistola illa satis celebri, quam ad supremum reipublicae praesidem scripsit pro centurionis Dreyfus tuenda, quam asserebat, innocentia.

Res vero nomen eius non instauravit, neque delabentem fortunam: id fecit dies ille nefastus, quem ferme, non sine magno animi horrore exaudivimus, cum carbonis acri ac mortifera exhalatione inopino fato ille interemptus est...

Pecuniae vim reliquit non exiguam, pretium sceleris et corruptionis; opus autem pondere, et arte, et peritia scribendi maximum, at bonitate, at digna viro virtute fere nullum. Patrifamiliae roganti ipse olim dixit ne suos libros puellis legendos traderet: at praeter puellas, quisnam firmatae mentis vir eos perlegat, quin avertat oculos animumque? Aemilio itaque

Zolae nomen supererit magnum quidem, sed triste, sed ingratum, cui nulli benedicent, quod plurimi suae perditionis causam dolebunt.

I. ANTONELLI.

DE FRIDERICI, COGNOMINE MAGNI, EPISTOLIS FAMILIARIBUS.

DE FRIDERICO, Borussorum rege, cui cognomen Magno, comparisonem cum Napoleone I, gallico Caesare atque triumphatore maximo, institimus, ita plane ut emereret bellica gloria illum fuisse a Gallo superatum, Gallum autem publicae rei sapientia a Borussico facile victum (1). Atqui de litteris eius publica negotia spectantibus recensionem novissime digressit Paulus Dubois in *Revue des deux mondes* commentario, cuius referre sententiam operae pretium mihi videtur.

Hisce enim ex epistolis simile ferendum iudicium quod de Marci Tullii epistolis ad familiares, eas nimirum simplici scitoque scribendi modo nitere, quia expoliata toga digestas, et quia neque philosophis neque litteratis viris inscriptas. Itaque mentem et animum regis nitide magis ac perspicue intueri inter consueta negotia permittitur, indolisque eius indicia forte deprehendere numquam hactenus adnotata.

Profecto ad eius doctrinam conflandam plurimum contulere litteratorum virorum atque philosophorum opera, qui eius aetate florebant.

Etsi enim tot publicarum rerum curis Fridericus distineretur, mediis ipsis in castris suam excolere mentem philosophiae disciplinis nunquam intermisit. Omnia investigabat, inquirebat, atque legebat imperator ille diutius, quam multi simul monachi legerent. Notas atque animadversiones de perlectis rebus assidue scribebat, eratque tanta mentis vi, ut Catt ille, qui ei a secretis fuit, testatus sit illum post viginti usque cognitae epistolas, singulis respondere libere valuisse.

Ea tamen ingenii indole pollebat, ut de speciebus atque formis aegre cogitaret, sed res potius atque eventus maxime intueretur, omnibusque disciplinis ea arte uteretur, ut negotiis inservirent. Quare a metaphysicis speculationibus prorsus abhorrebat, neque matheseos diligens assecla erat.

Eminent haec itaque in ipsa forma scribendi, quod viva quodammodo atque inculpta veluti fictili arte videtur; gallica plerumque eius lingua, perspicua semper atque praecipue apta rebus; generalia verba perpanca. Electa dicendi forma scriptores summos imitatur, at rebus descriptis ipse totus est.

Attamen, deest nonnumquam eius in iudiciis veritas, quoties viros suae aetatis sua estimatione rependit, vel quoties contemptui habet. Haud vero fallit nimis, cum rigidum profert de philosophis declinante saeculo XVIII ortis iudicium: Rousseau tamquam amenti irridet, in Diderotium eiusque libros asperis verbis furit; « materialismi » asseclas vehementer obiurgat, quippe, ut ipse ait, mundus universus mentem divinam clamet atque creatricem.

Ceterum aequales eius passim affectus atque dilectionis sanam speciem ostentabant, pariter-

(1) Cfr. huius anni num. XVII.

que incredulum omnibus animum atque fatuum, et gaudebant iuxta Epicuri sententias vivere per aureas aulas in mulierum famulatu atque inter comptissimae vitae delicias. Fridericus hisce aliquantulum, sed specie tantum, indulsit, ut cum Vilhelmam Sororem Beyrouthensem margraviam dilexit eo ritu, ut eam appellaret Minervam atque Catonem suam sapientissimam, omnibus laudibus et omni amore dignam. Amicos pariter ex animo vere dilexit, etsi ea quoque in re utilitatem magis quam sensum amoris benevolam sequeretur. Incredulum quoque sese praebuit, frequenter gloriam atque ambitionem spernens, ineptas magnitudines eas vocans, atque invidens civibus obscure, sed in pace viventibus, vel cupiens regalem ponere sertum, quem nimis gravem temporibus experiebatur.

Sunt haec tamen rara plerumque et intermissa, scripta plerumque cum desperata nimis fortuna publicarum rerum appareret: ceterum corpus eius et mens maxima huiusmodi cogitationibus perraro indulgebant.

Fridericus enim valetudine fruebatur optima, nimia immo sanguinis abundantia; quare immanes labores tum pacis, tum belli, numquam fessus sustinuit; sed paralyti, cum nondum quadagesimum annum attigisset, perculsus est. Mores atque indoles congruunt valetudini: hilaris ille plerumque, impatiens, audax, mobilis, optima spe erectus in teterrimis etiam discriminibus: at simul inquietus passim atque iracundus ita ut familiares eum valde metuerent.

In epistolis lapsus frequentissimi, atque in glossis ad marginem apposis vivacissima verba leguntur: « Asinus asinorum! » - « Bombax! » - « Abi in malam pestem! »; et similia.

Operosa igitur indoles atque voluntaria et contumax: urbanitas autem illa affectum atque lepores tantum, ut recepto usui morem gereret, videntur assumpta. Ad disciplinas autem et studia eo praesertim tempore confugiebat, cum publicae vel bellicae res pessimo fato corrumperebantur. Idque contigit praesertim in bello, quod est septem ab annis dictum, cuius aetate ruina sibi imminere haud semel sensit: Berolinum, urbem caput sui regni, ter captam vidit atque vastatam, hostium copias, innumerales undique circum aventuras. Tunc vix adhuc habebat animum ut epistolas aperiret et legeret. Kolin post pugnam, occidente sole, diu flevit viamque recedendi sese nescire fassus est. Inter hibernia fractum sese animo sentiebat, morbo correptum, ita ut voluerit abdicare usque regnum et in solitudinem prorsus secedere. At nihilominus vicit, idque obtinuit primum labore et studio, quo solatio praesertim erigebatur. Rursus itaque negotia publica et bellica pertractat, studiis omnino vacat, atque fusas historias perlegit, epistolas ad amicos plurimas scribit, versus denique effingit ea copia, ut post omnia bella in immensum exereverint.

At valebant praesertim ad eius dolores sedandos philosophorum sententiae, quae praecipue stoicam philosophiam caperent; quomobrem seipsum quasi fato actum retinebat, vel divina voluntate, quae regit mundum.

Inde seditiones, infortunia, victoriae repetendae vel clades, ita ut unaquaeque dies quasi novum mortis documentum ipsi illucesceret. Virum

necesse mihi videtur ut schola, vel academia instituat, qua huiusmodi quaestiones et difficultates latini eloquii proponantur, et quantum possit, solvantur; ad quam scholam commeent ab omni gente praeceptores, qui latinis in disciplinis exerceantur, quique discipulos suos domi rectam pronuntiationem vicissim doceant. Propositum hoc ut producat saltem ominor ante concilium londinense « oecumenicum » a diario *The Tablet* indictum, faxitque Deus, ut ex consilio illo scholam « oecumenicam » sive Romae, sive Londinii, sive alicubi institutam brevi habeamus.

Non infior quidem quaestionem hanc de schola oecumenica « de pecunia » quoque esse; sed castellum aetivum illius Carnegie, quem regem ferrarium cognomine omnes norunt, quod a fenestra mea videre possum, mihi in mentem revocat multos esse ditissimos homines in Europa et in Americis quibus pecunia crescat in hortis, quique animis munificis erga litteras et bonas artes gaudeant.

Verum ne epistola mea nimis longa sit, concludam. Vehementer velim ut dissertationes tuae de eloquio latino etiam prelo committantur in forma libelli portabilis ad usum scholarum, et fortasse concilii londinensis.

Vale et Valet.

Scitabam apud Mansionem Edderton in Scotia, kal. Oct. MCMIL.

Quaestiones a cl. y. Donald Macrae hodie agitatae cum proposito recens a Iacobo Tasset foedere latine loquentium facile necti possunt. In re hunc animo intendunt socii et lectores, suaeque animadversiones de rebus maximi quidem momenti proficiunt: non consilia et rationes libenter publici iuris facimus. Sed ne consilio tantum contenti sint: opere enim, eoque diuturno et constanti opus est. Sint incitamento disputationes variae, eaque — nollemus sane — non sine partium studio apud Gallos his diebus habita propter André, Lugdunensis athenaei doctorem, scriptum de latino eloquio sapientibus omnibus commune futurum. Quae profecto in usum valde, speciem formamque a nobis animo conceptas commentarium cum institamus, atque inter scopulos syrtesque omnes proficimus, non tantum esse adumbratas, sed in re positas, et ad fastigia sua paulatim, sed tuto procedere.

VOX URBIS.

DE LATINA ELOQUENTIA

IN ACADEMIA TAURINENSIS (1).

Propter Emmanuelem Philibertum, eae rerum difficultates supervenerunt, ut per ducentos circiter annos illa artium regina, eloquentia, in athenaeo Taurinensi penitus obmutesceret. Quapropter Subalpinorum litterae permutatae sunt, atque illa scriptorum portenta exstiterunt, qui ea tempestate ad caelum tollebantur, nunc vero risum cum indignatione excitare consueverunt.

Insuper, hactenus variae disciplinae nondum stabilem apud nos sedem quietamque obtinebant, sed hac illuc per diversa urbis compita peregrinabantur, neque veluti saluberrimus

(1) Off. num. XIX.

amnis, ex uno eodemque fonte, in communem civium utilitatem redundabant.

Tandem, ineunte saeculo decimo octavo, fusis fugatisque hostibus, Augusta haec urbs Taurinensium a diuturna gravissimaque obsidione paucis horis est liberata, et Victorius Amadeus, huiusce nominis secundus, rex, qui tantam felicitatis opinionem est consecutus, post foedus ictum Traiecti, apud Rhenum, statim de studiis optime auspicandis apud nos cogitavit. Nihil reliquit, quod ad ditionis suae felicitatem pertinet, omnesque curas ad procurandam civium humanitatem convertit.

Ipse enim aedes Taurinensis archigymnasii a fundamentis extruxit, ex ingenio praescriptoque I. B. Ricca, architecti. Namque, parto iam armis domestico otio, litterarum studia summa ope apud nos excitavit; ut, qui populus ad eam diem strenue de salute adversus hostes pugnaverant, idem etiam de ingenii laude cum ceteris contenderet.

Huiusce fortissimi viri imaginem in ipso archigymnasii aditu intueris, quod victor ac paene paludatus mansuetioribus musis consecravit; quibus confectis, peritissimos uniuscuiusque scientiae viros, maximis propositis praemiis ornamentisque allexit, quorum doctrina in civitate expolienda uteretur.

Inter eos, quibus eloquentiae latinae tradendae munus est permissum, egregie de Subalpinorum studiis meriti sunt Bernardus Lama Neapolitanus et Dominicus Regolottius. Sed omnes et praestantia ingenii et studiorum copia superavit Ioannes Dominicus Chionius Taurinensis.

Ea tempestate erant duo eloquentiae doctores, quos studiosi per triennium audient.

Qui latinam eloquentiam profiteretur, quotannis de oratoria institutione agebat, eique optimos scriptores latinos expendere, atque alios aliis componere praecipuum munus erat.

Ad haec, iam inde ab anno MDCCXXXIII sub Carolo Emmanuele III cantum fuerat ut in Taurinensi athenaeo oratio anniversaria de Regis laudibus haberetur. Dignum id sane consilium fuit, ut a quo ingenuae disciplinae tam impense fovebantur, ab debito illius praeconio studia patres auspicarentur.

Qui mos, nescio quo insano rerum novarum studio, abhinc multos annos in desuetudinem abiit. Sed prae ceteris Ioannem Dominicum Chionium memorabo, qui primus e nostratibus, sacrae iam theologiae doctor in Taurinensi athenaeo renunciatus, atque in theologorum collegium cooptatus, tam feliciter latinam litteras arripuit atque impense coluit, ut cum publica lycea et in hac urbe, et in provinciis, optimo sane consilio, instituta sunt, humaniores litteras hic docuerit, et paucis post annis latinam eloquentiae doctor crearetur.

Hoc in munere, quoad vixit, perstitit, atque ita omnem ferme aetatem in ea politioris disciplinae parte, quae exquisitam quamplurimarum rerum cognitionem requirit, consumpsit.

SUBALPINUS.

Licet omne tecum regis robur trahas,
Licet arma longe miles, ac late explices,
Fortuna belli semper in ancipiti loco est.

SENEC. Theb.

AEMILIUS ZOLA.

CUM saeculum XIX oriretur, natalem lucem Victor Hugo poeta aspexit; cum medium attigisset cursum Aemilius Zola est natus. Comparationem inter utrumque non instituimus: nulla enim esse potest inter viros ingenii magnitudine, animi liberalitate, musarum gratiis, mentis ignita vi alterum ab altero omnino dissimiles. Iamvero Gallus ille maximus inter multos errores, etsi superbia magna inflatus, quasi libertatis novae nuntius et vates aequalibus pariterque et nepotibus exstitit, poeseos lumine fulsit; hic sacerdotem veritatis se esse declaravit, sed admovit purissimae virgini foedissimas manus. Quae virgo immo? Quae veritas fuit, cuius ad altaria primum sese dedit? Veritas apud eum fuit una cupido, licentia una; reddidit enim fidelissime quidem, potenti ingenio, sermone disertissimo, quae omnia tantum pessima essent, quae maxime turpia in humana societate. Quidquid putrescit crimine aut corruptione, quidquid animus horret conspiceri et audire, studiose ille quaesivit, narravit. Infactum est ut ad eius libros avidè perlegendum corrupta passim civitas cucurrerit, non modo gallica, sed quae ubique gentium in peius ruit virorum mulierumque perdita multitudo. Eos inter agmina prima lectorum eius selecta, atque coacta; inde quasi ab omni corruptionis exercitu triumphus eius primi conclamati, domataeque palmae.

Ecquis autem fuerat adolescens, ecquis iuvenis, qui tantum gloriae culmen inter aequales ita arripuit? Lutetiae ortus est in tenui militari: cum studiorum curriculum expleta habuit, ut vitam traduceret diu per aspera, nuda sudavit et aluit. At vix arrepta aliquantum quiete vivendi fortuna, agitatae non ordinario apolline sensit. Tunc calamum illum cepit nefastum, cuius indefesso opere et foecundissimo tot immania monstra arte mirabili quotannis fere effingeret, in civium stuporem, in bonorum offensionem, in plurimorum exitium.

Primi libri eius titulos habuere parum adhuc notos: *Contes à Ninon*, *Confession de Claude*; mox autem maximam aggressus fabulam, cui nomen *Assommoir*, inopinato paene famae pernis sublatus est. Librum tristem, trucem, obscenum, pessimum ferme, eoque magis quod magis insit in scriptore effingendi vis scribendique efficacia, ut res vere perspectas vel auditas, vel mente effictas, ut scelera, crimina, turpitudines non quasi legens, sed quasi intus lector contempletur, et subiecta fidelibus oculis horrescat. Vitiorum lenocinio, scelus praestitum, captati passim civium animi, clientes comparati; itaque ausum sumpsit historiam familiaris cuiusdam *Rougons Macquart* totidem fabulis enarrandi: *La fortune des Rougons*, *La conquête des Plassans*, *La curée*, *Le ventre de Paris*, etc., quam prosecutus est per viginti libros ad novissimos usque, quos inscripsit *Le Débauché* et *Le docteur Pascal*. Suscepta autem opera ut describeret totidem virorum mulierumque vitam scelerum plenam, qui pessimis ab atavis geniti in omni corruptionis coenum huc vel illuc fato quodam impellente involvuntur. Familiaris historia renovatam Napoleonidum

potuerunt? At cur dicam eos potuisse facere et imitari, si et ab ultimis generis humani aetatibus et fecerunt et imitati sunt?

Nihil ergo in hisce mirandum cuique siet; mirabile potius ista homines ad inferos transulisse, ut ii exsultare et gestire gaudio viderentur, quibus nulla vox assonat, lux nulla splendet, dum vagantur per regionem miseriae et tenebrarum, aeterna mortis opertam caligine, in qua sempiternus horror inhabitat. Praesumi autem fere nullo posse negotio de iis arbitror, qui laetos incolebant Elysios, perque regiones

Fortunatorum nemorum sedesque beatas

laetantes versabantur; nec aliud est illud quod sacrae paginae ferunt: « Exsultabunt Sancti in gloria, laetabuntur in cubilibus suis, exsultationes Dei in gutture eorum ». Verum nec aliud est, quod Isaias adducit: « Regem Babylonis... contrivit Dominus, baculum impiorum, virgam dominantium, caedentem populos in indignatione plaga insanabili, subiicientem in furore suo gentes, persequentem crudeliter... Infernus subter conturbatus est, in occursum adventus tui suscitavit tibi gigantes. Omnes principes terrae surrexerunt de solis suis, omnes principes nationum » (1).

Quinam porro sunt ii? Praebet enuncians nomina Ezechiel: « Quo pulchrior es descende et dormi cum incircumcisis.... Loquentur ei potentissimi robustorum de medio inferni, qui cum auxiliatoribus eius descenderunt, et dormierunt incircumcisi interfecti gladio. Ibi Assur et omnis multitudo eius; in circuitu illius sepulchra eius; omnes interfecti, et qui ceciderunt gladio, quorum data sunt sepulchra in novissimis laci, et facta est multitudo eius per gyrum sepulchri eius, universi interfecti cadentesque gladio, qui dederant quondam formidinem in terra viventium. Ibi Aelam et omnis multitudo eius.... in medio interfectorum posuerunt cubile eius in universis populis eius, in circuitu eius sepulchrum illius... Ibi Mo-soch et Thubal et omnis multitudo eius... et non dormient cum fortibus cadentibusque et incircumcisis, qui descenderunt ad infernum cum armis suis, et posuerunt gladios sub capitibus suis, et fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum, quia terror fortium facti sunt in terra viventium. Et tu ergo in medio incircumcisorum contereris et dormies cum interfectis gladio. Ibi Idumaea et reges eius et omnes duces eius, qui dati sunt cum exercitu suo cum interfectis gladio.... Ibi principes Aquilonis omnes et universi venatores qui deducti sunt cum interfectis paventes et in sua fortitudine confusi, qui dormierunt incircumcisi cum interfectis gladio, et portaverunt confusionem suam cum his, qui descendunt in lacum » (2). Atque insuper: « Universi respondebunt et dicent tibi: Et tu vulneratus es sicut et nos; nostri similis effectus es. Detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadaver tuum; subter te sternetur tinca et operimentum tuum erunt vermes. Quomodo cecidisti de caelo, lucifer, qui mane oriebaris, corruisti in terram, qui vulnerabas gentes?... Verumtamen ad infernum detraheris in profundum laci! Qui te viderint ad te inclinabuntur, teque prospicient. Numquid iste est vir qui con-

turbavit terram, qui concussit regna, qui posuit orbem desertum, et urbes eius destruxit, vinetis eius non aperuit carcerem? Proiectus es de sepulchro tuo quasi stirps inutilis, pollutus, et obvolutus cum his qui interfecti sunt gladio... Tu terram tuam disperdisti, tu populum tuum occidisti.... Praeparate filios eius occisioni in iniquitate patrum suorum; non consurgent, neque haereditabunt terram » (1).

Aut amens ego, aut numquam simile legi, nusquam et nunquam vidi; quippe Bonarrotii ipsius manus in depingenda tam terribili scena defecissent! Huiusmodi mortuorum accessus ad vivos ut rapiant in sepulchrum amara irrisione, ut trahant, velint nolint, ad inferos, si narratae, fabulae *macabrae*, legenda *macabra* appellatae sunt; quin etiam (Vasario Georgio habenda fides), placuit cuidam suae ferme aetatis pictori inter secundos illustri, qui « Mortuus a Feltre » ideo est nuncupatus, in mediis bacchanalibus actionem, dramaticam ut aiunt, pompa

que desunt qui, forsitan, iudicio meo, inepte non minus, nomen a « maceria » traductum putent, eo quod hae in coemeteriis super parietes maceriarum tenui superducta calce pingebantur.

Medio dicunt aevo haec primum visa, et praesertim inter boreales Europae gentes apparuisse et in more fuisse. Nobis liceat memoriam revocare marmoreae arcae, Cumis reperiatae, Romanorum temporis florentissimo adscribendae, cuius in operculo tria exstant cadavera, nuda ossibus insculpta, choream deducunt. Iam quid si adeamus Thebae illa monumenta Aegyptiorum regum, in quibus tam saepe, tantaque varietate iter et casus vicesque itinerum colore, scalp pro finguntur animae perguntis ad inferos?

Vetustissima, post hasce, omnium illa putatur, quae in urbe Westphaliensi Minden (ann. MCCCCLXXXII) patet; sequuntur in coemeterio Parisiensi, cui ab Innocentibus nomen,

Mortis triumphus et macabrae choreae.

(Ex murali tabula Panormi in aedibus Sclafani asservata. — Photographice expresserunt FR. ALINARI, Florentiae).

quadam deducere, qua cadaverum more personati incederent funebria canentes passim gemitu, terrificumque animis vexillis et scriptis tabellis gerentes. Fabricius ait huiusmodi nomen *macabra* a Germanico poeta Macaber devenisse, qui primus de hisce mortuorum choreis poema germanico idiomate scripsit, quodque mox latine, gallice et anglice interpretatum vulgatumque est, et cui titulus *Speculum mortuorum*, *Speculum choreae mortuorum*. Champollion-Figeac gallicam poematis huius editionem Parisiis editam typis Marchand anno MCCCCLXXXV in bibliotheca Gratianopolitana invenit, inventamque annuntiavit (2).

Iuxta Van Praet nomen hoc fuit a voce arabica *magbara* metathesi affecta, quasi ad anagrammatis fidem, quae coemeterium significat, quia picturae chorearum huiusmodi in coemeteriis primum, postea tum in coemeteriis, tum in templis frequentes esse coeperunt. Placuit nonnullis tamen deducere nomen a vocabulo latino « macer » quia exsanguis, excarnes, macilentosque figuras picturae hae tradant; ne-

in coenobio Fratrum Praedicatorum S. Dominici Basileae, a qua Holbein aliquid hausit ille, septem natus annis postquam depicta illic fuit.

Inde mos invaluit. In Italia rariores habemus, at, aedepol!, illustres, quas Bonagiunta Pisanus XIII saeculo in Assisiorum basilica pinxit, quas ibidem Giotto, quas Clusone in templo Senensis Bernardini memoriae dicato, quae quidem a poemate Petrarcae *Triumphus mortis* nonnulla tenent. Dignae recordatione sunt insuper mortuorum choreae, quae Pisonii in Val-Camonica, Penzoli in Val-Bendena, Carisoli ab externo occidentali templi pariete (in pago Tridentino), Montebruni in Sabinis, Atri in Aprutinis, Sublaci in monasterio Specuensi, denique in coemeterio Pisano mirabiles picturae huiusmodi, quae Orcagnae tribuuntur iamque in *Voce Urbis* exhibuimus (1), sicut hodie murem tabulam celeberrimam damus ex Batavica schola saeculi XV Panormi in aedibus Sclafani asservatam.

H. DE VECCHI PIERALICE.

(1) ISAIAS, c. XIV, v. 5 et seqq.

(2) EZECH., c. XXXII, v. 19 et seqq.

(1) ISAIAS, c. XIV, v. 10 et seqq.

(2) *Magazin Encyclopédique*, 1811.

(1) Cf. ad. II, n. XXI.

DE HUMANIS CORPORIBUS EXTREMO DIE RESURRECTURIS.

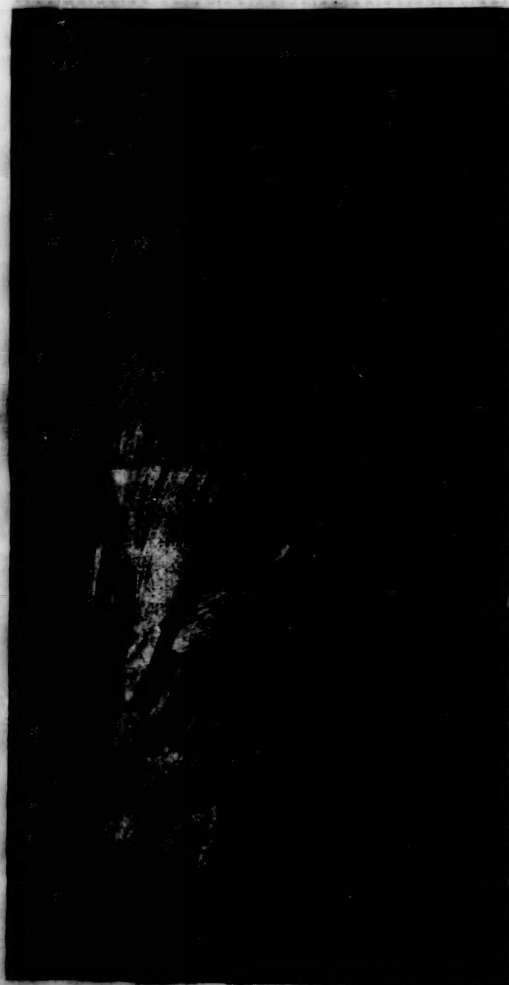
CARMEN

"Lignum habet spem: homo
cum dormierit non resurget, donec
atteratur caelum."

Ios., xiv.

«Extremum, lux alma, vale: tua funera serus
Hesperus exsangui tingens cada salsa colore
Ducet, et occidit surgentia sidera caelo,
Umbrarumque chorus, gemitus ululaeque sequuntur.
Astra sed eos rapida vertigine currus
Urgenti: mox vasto tollens se gurgite Titan
Ignotis immensas spectabit ab aethere terras.
Dives odorato valeas mihi gramine tellus,
Et rosea ridens calathi quae pandis honorem,
Et violas molles, et lactea lilia, quotque
Ornatis vernos hortos sine nomine flores.
Contingat vestras etiam gemuisse rapinas
Vallibus ut campos cultis cerealibus aestas.
Certe tamen praeas referet via inbribus actis
Luna vices, forteque simul revocabit et auras
Spe saturas aestuque flagrantis amore inventae,
Et rapientia equi aedras cum pulvere palmas.
Me circumfusi gelida formidine campi,
Claudique muta manent nulli contemina luci;
Quaeque mihi superis species miseranda dolentis
Cum fugiat, cuncto non mille errantia caelo
Sidera, non soli solis lunaeque labores
Restituent, nisi cum caelum nova conteret aetas.
Omnia cum fugiant, et quae placere beati
Olia acta loci, collegae et lucidus aer,
Et blandae species simulacraque plurima vitae,
Si licet spemere aevi post tempora soles
Non antequam dederit aliis fugientibus aevi,
Paleris flanti corpus de pulvere cantus,
Et mihi testari possint penetralia regni».

Dixerat haec tacito stratus prope limina tecti
Gloria palmiferas gemmas, dein terror Idumae,
Dum non alius alibi fuit patredine circum
Gravitas, et attenti, fugientes hominesque seraque
Rursus omnes, quosque rursusque lacertos;
Pallens cum cubito cuncti conuicta tuentem
Lus ferit, horrendaque simul circumsonat aether.
Sedibus Mac tenti, qualem non ardua Scyllae
Aequora, non canis norant in vallibus Alpes,
Magnitudo maris referens, saevaeque fragorem

Angelus resurrectionis.

(Statuam Iulii Monteverde in Genuensi coemeterio
positam photographice expresserunt Fr. ALI-
WARI, Florentiae).

ergo concluderebat patientem esse oportere, et
aegro animo et ad omnia paratum absque qua-
sitione; unum aut alterum mori parum inte-
resset universae vitae, ideoque resistendum pa-
tienter rebus adversis, ut secundas mereamur.
Hisce rationibus superato discrimine redit ille
ad operam, urgente natura atque ea spe eoque
animo, qui oppositis obstacula potius eriguntur.
Maxime eius in animo superbia pollebat, no-
bilis quidem et iusta, qua seipsum suasque animi
dotes igitur merito aestimabat. Facile autem ae-
quales, uti diximus, spernebat, atque sui amo-
rem esse causam aiebat praecipuam rerum om-
nium, quae per orbem agerentur. At nimis
sibi fidens consiliis ferentibus plerumque con-
tradicebat, aliorum obiectis irridebat, rigiditate
aspera erat cum omnibus, atque in interna ge-
renda re omnia per seipsum moderabatur; hu-
manitatem laedebat facile, iracundia maxime
fuebat.

Hisce perpensis, quod eius ex epistolarum
lectione passim eminent atque luentissime,
indolem atque animum regis licet propius con-
templari, magnum quidem virum et fortem, et

vivido ingenio, qui multis doloribus afficitur,
qui pugnare atque vincit, qui omnia audet spe
magna erectas, sed praesertim gaudet publica
negotia gerere, et fortiter ducere bellum. Quid-
quid egit, pro patria atque pro republica egit
munere regio optime perfungens, unde nomen
eius adhuc in Borussia imperii historia omni
supereminet, et nepotibus insignis veluti gloria
patriae collustrat.

A. COSTAGGINI.

MACABRAE, SEU MORTUORUM, CHORAE.

Quid fletui cum laetitia? Quid cum funeri-
bus voluptati?... Si de moribus homi-
num dicenda mihi essent, in promptu causam
haberem; quemadmodum enim ad multiplices
usurpamus passim usus et signa eadem et vo-
ces, ut significemus quae mente agitamus, et
quae corde sentimus omnino diversa, ita, natu-
ram quasi ducem optimam sequenti, iisdem ex-
primimus actibus plerumque inter se repugnantia.
Sic in ipso excessu laetitiae effundimus lacri-

Grandinis, et resonos montano flumine campos,
Clangoremque tubae atque incendia stridula silvae,
Qui simul intonuit vastum dimensus Olympum
Afflavitque altos horrendo turbine montes,
Praecipiti revoluta iugo fastigia, rupe
Diductus veluti sinuosa in flumina torrens,
Aequavere solum, patuitque exterritus orbis.
Arida longinquis veniebant sedibus ossa
Crebra velut densi tyrrheno ex aequore nimbi,
Quae positos vestire artus caelumque tueri
Vitalis scintilla iubet: tunc undique nervos
Induci, et multo constringi tendine membra,
Et turgere cutem venis, roseumque colorem
Tingere distentos ceu levi in marmore vultus.
Iamque instaurata veteris compagine formae,
Testes infusae mentis, caelestis origo,
Orbe natant gemino viduae iam frontis honores.
Tum celerare fugam crinesque effundere ventis
Cogit amor, carae post longa obliviae vitae.

Nec tamen interea quo non patientior aller
Aut moriturus adhuc vivit, vacuore sepulcro
Gaudet: ad extremum ludo iactatus iniquo
Inter utrumque manet nullique obnoxius aevo.
Temporis ala silet tuleruntque novissima fata
Et rapidas horas vestigiaque alba diei.
Ipse manet, superatque comes spes, ultima rerum,
Spes, cui sacra quies capti sine crimine somni.
Iamque aurora vigil, pulsus de more tenebris,
Urget rursus equos in multum tempus anhelos;
Excussumque gravi post ludicra fata sopore,
Surgit laethali sanatum vulnere corpus.

Sic me, sancte senex, Domini surgentis imago,
Ultima fata doces, nec spes illudet inanis
Numinis arcanas fugientem quaerere causas.
Sat mihi nosse Deum mortis vitaeque parentem,
Et spatii motusque vices rerumque colores
Ludere mortales oculos, ut valle sub arcta
Iosaphat immensas olim consistere gentes
Posse putem manesque sua de sede cieri,
Ossaque in obscuris rimari antiqua sepulchris.
Quidquid erit, seu quod memini cantare poetam, (1)
Haec fieri duplex naturae postulet ordo,
Sive latet ratio finis, velut addita origo est,
Spes iubet humanos cineres me credere sanctos.

PETRUS ANGELINI.

(1) Io. BAPT. ANANIA, De futura humani corporis resur-
rectione.

mas, quae doloris, praesertim in pueris, signa
sunt; sic in ora rubor ascendens modo puden-
tia, modo irascentis animi indicium est; sic
vultus expellens modo candescentis atrocissime
et saevientis animi nota praebet, modo ter-
ritum horrescentemque metu hominem indicat
iuxta illa Vergilii celeberrima:

..... mihi frigidus horror
Membra quatit, gelidusque coit formidine sanguis.

Eodem igitur et iure et more, sua usi po-
tate, homines cantum et sonum ad signifi-
cationem ploratus, quadam imitatione lugubrium
vocum, converterunt, prouti iisdem exsultantium
voces et plausus, itemque ruentium in pugnam,
itemque gementium vulneratorum, itemque stre-
pitum concursusque bellantium, telorum in cas-
sides, in loricas clypeosque intortorum flicum
tinnitumque imitati sunt. Nonne ergo pariter
salientes gestientesque exsultatione choreis ex-
presserunt, atque eodem iure, ritu quamvis di-
verso, lente incedentes, plorantesque inter funera
carissimorum suorum, choreis et exclamatio-
bus interiectis, exprimere et imitari facillime

dem nominavit. Eum postea Hierosolymam ad patrem missum, huius iussu in lege divina bene instructum, et tandem in regem Aethiopiae unctum, atque ita dimissum fuisse, addictis nobilibus Israelitis veluti amicis, et novi regni instrumentis, aulaeque regiae ministris, necnon legis sacrae peritis, ipsoque Azaria, Tzadoki summi Sacerdotis filio, sacerorum antistite; atque exinde Reges Habessinorum (*sic*), atque primos gentis illius hodiernos originem suam traxisse. Quae quidem etsi non levia sint, gravibus non minus adminiculis roborantur, prouti dicemus, ut inde quid inter Arabiae, Aegypti, Palaestinae, Aethiopiae rudera commune vel propius clarescat, dum quae illic reperta novissime sunt enumerabimus, et quasi coram ponemus. Quinimo eos hortamur, quibus id cordi et argumento est, ut in hac instituenda comparatione oculorum et mentis acumen figant, quo ex labore non mediocri scientiae historicarum rerum et originum, et artium futurum credimus incrementum. Quid si veteris geographiae, quae tam saepe regionum nominibus implicamur, et haeremus ancipites, plura manifestentur mysteria?...

Sabam Aethiopes sibi itaque vindicant et reginam, et civem, et inducentem in reges Aethiopum genus et Davidicum sanguinem a Salomone iustis nuptiis quaesitum; propterea quod illi reges insigne suum adhuc attollunt imagine Leonis Iudae decoratum, et, a Salomonis aetate ad nostram, quoties edicta legesque tulerunt, in fronte et capite edictorum et legum se Davidicam affirmant progeniem; Christoque consanguineos, nemine tot a saeculis contradicente, proclamant; et, quod maximum est, dimissis olim ad Romanum Pontificem litteris legatione solemnibus, qua in Petri fidem sedemque redirent, hoc in ipso aditu epistolae sunt usi praeconio. Neque insuper, quod grave mihi visum est, et solemne non minus, ipse tacebo. Quum enim sermocinarer cum magistro *rabbi* gentis Iudaicae, immo *rabbon*, magnus quippe inter suos censebatur, ut exercitationem aliquam Hebraei sermonis pulcherrimi haberem, in quaestionem de Messia, quem exspectabat adhuc et fortasse adhuc exspectat, devenimus, quum Danielis septuaginta hebdomadas, scilicet, celeberrimos illos quadringentos annos et novaginta enumerabamus, Vespasiani Augusti aetate absolutas. Quo quidem in tempore, et si quid reliqui fuisset, Hadriano imperante, Davidica soboles extincta est. Hinc ego virum doctum, at rostro et unguibus traditioni haerentem suae speique suorum, de Messia non amplius venturo arguebam, quia nemo genus huius ostenderet de domo et familia David tuta parentum serie descendens. Ille vero minime motus geographicam Africae chartam, quae a pariete pendebat indicans: — Atqui, — inquit, — (et Aethiopiam, digito superposito monstravit) atqui certum hic nobis est genus Davidicum in regibus regionis huius, contra quam iniquo semper Marte pugnabitur. Non hanc Saracena, non hanc Turca manus umquam prostravit, nec qui futuri sunt umquam prosternent, quia iuravit Dominus David quod iam promiserat Israel: « Non auferetur sceptrum de Iuda et dux de semine eius donec veniat Scilok, nempe qui mittendus est: inde Messiam expectatione certa

exspectamus. — Fateor me obstupuisse. Verumtamen quum respondissem me mirari sperantes Messiam in Christiano rege, ille gravibus quasi percussus cogitationibus obmutuit, nec amplius de re colloqui sumus.

Est autem et aliud argumentum, quo demonstratur Aethiopia unum quid cum Arabia, etsi mare interluat. Quum enim scriptum sit: « Reges Arabum et Saba dona adducent », manifestum est « Saba » esse nomen indeclinabile regni alius, et non Arabum, quamvis contermini et proximi; ecquis enim diceret: Reges Europae et Hispaniae? Quod per copulativam particulam additur praecedenti nomini, in ipso nomine non contineatur necesse est; frustra enim adderetur quod iam continetur. Verum « apud Arabes, — ita Ludolphus idem (1) — non ambigitur Sabam illam e stirpe filiorum Homer, idest Homeritarum, et Hodhadi regis filiam fuisse. Belkis vocant, eamque non Salomonis pellicem, sed uxorem dicunt; unde colligitur quod et ipsi traditionem pro vera habebant, quod filium e Salomone conceperit. Lis de ea inter Aethiopes et Arabes etiam nunc durat, utrisque eam sibi vindicantibus, haud secus ac si Franci hodierni cum Germanis de Carolo Magno disputare vellent ». Quae postrema verba facile intelligentur, si audiverimus eos, qui Sabam reginam, haud aliter ac Candacem, (de qua in *Actis Apostolorum*, cap. VIII) in litoribus Arabiae, quae Rubro alluuntur mari, tum in insula Meroe, tum in Aethiopia regnasse ferunt, ideoque et Arabiae reginam iure dictam: Βασίλισσα νότου, et Aethiopiae. Quid si dixerim cum Iosepho Hebraeo (2) Aethiopes in Aegyptum olim affectasse imperium, possedisse, dominatos fuisse? ... Quanti igitur est optime artium monumenta scrutari, diligentissime examinare reliquias, ut inde adstruatur ex cognatione artium cognatio populorum, ex indole dominante in monumentis dominium gentis in regione.

(Ad proximum numerum).

D. LASCARIS.

ANNALES.

Boerorum duces Berolini — Macedonum seditio — Anglica clades in Africa — In Bulgariis monumentum positum.

BOERORUM duces Botha, Delarey, Dewet, quos tamdiu per patrias oras strenuissimos admirati sumus, discurrunt modo veteris Europae aulas obolum quaesituri. Reddam viris laudem christiana fortitudine dignam; quo magis enim vilis hodierna eorum peregrinatio multis apparet, eo difficilis magis et ardua, quippe cui virtutis etiam atque gloriae stimulus deficiat. Attamen et quia patriae amoris urgente sensu mota est, laudanda maximis vocibus; una enim iis mens unumque studium, ut suis civibus ob belli infinitas ruinas ad ultimam egestatem perductis aliquantulum consulant, ut caveant pueris atque mulieribus suis, ut Batavo generi ex quo orti sunt provideant ne omnino pereat. Primum itaque Lutetiam descenderunt, deinde Germaniam, Berolinum urbem caput petentes. Vilhelmus Caesar, Anglorum aemulationem excitari

(1) Lib. II, c. 3. *Aethiopicarum Historiarum*.
(2) *Antiq. Iudaic.*, lib. VIII.

metuens colloquium largiri peregrinantibus renuit; sed Germani cives praesertimque Berolinenses incolae ovationes maximas illis pararunt. Parata tunc quoque sunt publica comitia, in quibus singuli duces suam orationem populo habuere, gratulantes de acceptis benevolentiae signis, enarrantes egestatem maximam atque paupertatem quibus superstites incolae per africana litora torquentur, quaeritantes denique nonnullam pecuniae vim, qua tantis necessitatibus subvenirent, quam erogarent in viduarum, et pupillorum, et vulneratorum auxilium. Tunc itaque non exigua pecuniae copia collecta, etsi profecto necessitati omnino impar. At melius res cessuras speramus ex quo Chamberlainius Anglicus ille administer, totius Europae pietatem in Boeros excitatam animadvertens, Londinum eos iterum vocavit, ut iterum atque de communi consensu de pecuniariis compositae pacis conditionibus secum colloquerentur. Quapropter confidimus tantae virtuti, etsi adversa fortuna confractae, iustam petitionem fore ut Angli magistratus non repellant.

★

Extrema haec maximi bellī vestigia armatae minae sequuntur. Idque primum, prouti alias adnotatum est, ad Macedonum fines, in Turcarum regem atque eius in imperium excitatae. Coacti passim circa imperii litora seditiosorum manipuli ea mente, ut, per Macedoniam discurrerent, oppida et sata depopularentur, ut armis cives instruerent, ut in dominos commoverent, frequentissimi recenti tempore ad incursiones venerunt. Habitationes multae, ea tamen fortuna quae Turcis plerumque favit, qui, utpote numero plures et disciplina castrensi et melioribus armis instructi, de hostibus facilem retulere victoriam. Id immo quamquam Bulgarorum coetui illi, qui omnem machinationem movere dicitur, imperator atque magister utriusque militiae praesit. Ceterum rex ille Turcarum, ut obortam seditionem cito atque facile opprimat, iam undique ex imperii regionibus europaeis cohortes atque ballistarios in Macedones misit, qui brevi ad viginti vel triginti millia dinumerabuntur. Quo exercitu stante, pro tempore saltem Bulgarorum consilia suam consequi metam haud poterunt.

★

Sed est alius Mahumethanorum exercitus in Africa, qui his diebus contra Anglos victoriam non exiguum est assequutus. Somaes dico, qui novi cuiusdam falsi prophetae voce coacti, ut passim per Africam assolet, in Anglorum Italorumque colonias circa mare Rubrum impetum facturi videntur, iamque per vasti deserti loca suo arbitrio equitum peditumque multitudinem ingentem conducunt, magnam hinc vel inde praedam mulierum, pecudumque, atque mercium abducentes. Itaque in latrones instructa acies ab Anglis, eique praepositus Cobbes tribanus; cum vero Angli ad Herego locum, iniquum satis atque silvis densum pervenissent, inopinato occursum ab hostibus petiti sunt. Attamen aggressionem firmo animo sustinere quamquam non sine clade; Philipps enim tribunus, Haugus atque Hovas centuriones, Everest alter a centurione aut interfecti, aut vulnerati cecidere; milites autem usque ad centum amissi. Tunc

LIBRORUM VETUSTISSIMI.

OPTIMUM quemque, libros qui diligit, non absque iucunditate quae de libris vetustissimis quibusdam scripturi sumus percepturum puto.

Pluribus aequa sententia est scribendi artem non humano inventam fuisse consilio, sed, quasi munus pretiosissimum, divinitus datam atque oblatam hominibus. Idque eo praesertim argumento tueretur, quia omnes quotquot fuerunt, et sunt, et erunt, sermones paucis complectuntur notis, et quasi in elementa resolvunt notae illas alphabeticas, quarum complexum et seriem « alphabetum » graeco, nisi potius hebraico, vocabulo nuncupamus. Atqui ad alphabetum huiusmodi conficiendum opus fuisse viro non modo praeteritos omnes, praesentesque callere gentium omnium sermones, sed futuros quoque praenoscere. Primum illud impossibile factum caivis hominum, scilicet circa praeteritas et praesentes sibi linguas; alterum, circa futuras physice et metaphysice impossibile propter illas, quae consolidant, cum nemo, praeter praeterita, praesentia, et futura coram habuit, nisi hic artifex, opifex, doctor et magister legendi habendus est... Sed ne quaceticumque narrationibus inseramus.

Consuetudo temporibus ante diluvium Noeticum homines calluisse scribendi artem, et

hac usos fuisse, testibus Iosepho Hebraeo, scriptore iudaicarum antiquitatum, qui se vidisse testatur, et, ni fallor, Hieronymo; quippe filii Seth columnas confecere geminas, lapideam et lateritiam, in quibus ea quae sui temporis (avus hisce Adam ille princeps!) erant circa artes omnes et disciplinas, caelarunt. Duplices autem fecerunt, quia gnari de gemino diluvio aliquando in terras venturo, pluviali, scilicet, et igneo, ignari autem utrum hoc an illud praecederet, duas quaesivere materias, quarum una superstes esset; lapidea aquis, lateritia flammis. Post haec in rudibus Mycaenis, Abidenis, Creten-sibus, Hetruscis, Aegyptianis, Chaldaeis plura reperta sunt, quae scripturam ostendunt. Haec autem sparsa fragmenta potius quam libri, aut volumina appellanda sunt; quamvis possibile futurum rear, puta, in lateritiis documentis et monumentis, quae ad Korsaban effodiuntur, aliquam seriem libri integram erui.

Volumina duo tamen habemus certa; quorum alterum Societas Archeologica Morgan a Susa, urbe Africa prope Algeriam, acquisivit, et dicitur *Codex Babylonensis Hammourabii*, bis mille ante Christum annis conscriptum; alterum est *Samaritanum Agiographum*, Pentateuchi libros, scilicet Beresith, Veelle - Semoth, Vailera, Vaieddaber, et Ellehaddebarim complectens, atque hoc non minus mille et quingentis ante Christum annis conscri-

ptum dicitur. Pius Del Corona cum Palaestina inviseret, Samariam digressus, videre cupiit, et vidit magna religione servatum, ac versavit manu, oculisque intuens retulit volumen illud vivo adhuc atramento gaudere, nitidis et bene comptis characteribus insigne, pergamea super pelle exaratum; narrat in synagoga asservari, nec videndum, nisi depositis antea calceamentis, offerri.

D. L.

ARABES

QUINAM ET QUANDO? (1)

IOB LUDOLPHUS haec a Balthasar Telletio in *Historia Aethiopica* accepit (2), cui per traditionem Aethiopum Abyssinorum credita sunt, et, siquis populus traditionum suarum servantissimus sit, hic habendus prae quovis: « Regiam Aethiopiae Maqedam, ubi ex mercatore suo Themerino de potentia et sapientia Salomonis certiora cognovit, ad illum cum magnatibus suis multisque muneribus profectam tradunt, verique Dei cultum ex eo didicisse. Exacto aliquo temporis spatio domum reversam peperisse filium Menilehecum (3) ex Salomone conceptum, quem Davi-

(1) Cf. num. sup.

(2) Cf. lib. I, c. XX V.

(3) Menelik ne?

20]

FAMILIAE SELECTAE FONTANII
A IOANNE GREGORIO LAUD LATINE REDDITAE
PASSIM TRANSLATAE A FRANCISCO XAV. REUSS.

LXXXIII. — SERPENS ET ASINUS.

Urtem est amplex, letano vultus asello,
Dum petis, arva videt, gramine lacta novo.
Huc asinus volat, et teneris bacchatur in herbis:
Grande corat spatium; deinde volutus humi,
Terga fricat cantans, tollensque in aera plantas.
Auritus genio dum vacat; hostis adest.
« Hostis adest - exclamat herus - fugiamus, aselle. »
« Cur fugiam? - petulant quacit edaxque pecus -
Estne duplex, alio domino, mihi sella ferenda?
Sarcina num gravior? Sors erit aequa mihi.
Ergo, cui famuler, nil refert. Vice valeque,
Dura comas; omnia me saturare famem.
Nunc meam, missis ambagibus, ut tibi mentem
Eloquar, est asini lortor et hostis herus. »

LXXXIII. — CERVUS ORA SUA

IN FONTE CONTEMPLANS.

Cervus cum fontem vitreum bibiturus adisset,
Sensit adumbratum conspicit inter aquas.
Miratur ramosa diu laudatque profuse
Cornua, sed graciles displicuere pedes.
Displicuere paros suo longiore bacillis,
Quorum sub lymphis vix levis umbra natat.
« Ah! - queritur, macilenta pedum dum surgit imago -
Crura meae fronti quam male conveniunt!
Fronte decennalis superare cacumina quercus
Glorior; et tenuis tibia laude caret. »
Talia dicentem canis insequitur; pede cervus
Praepete silvarum frondea tecta petit.
Haec, quocumque fugit praiceps, fatalia frontis
Ornamenta velant aut remorantur iter.
Cornua se ramis involvunt; iam neque prodest,
Qua pollet cervus, vis levitasque pedum.
Seris tum lacrimis improvida dicta recantat
Corniger, et diris annua dona vocet.

Arridet pulchrum mortalibus; utile sordet,
Cum tamen e pulchro noxia saepe fluant.
Diligat, exitii causam, sua cornua cervus;
Despicit, unde salus emicat una, pedes.

LXXXIV. — LEPU S ET TESTUDO.

Frustra currit, iter qui serus inierit: una
Id nos testudo voce lepusque docent.
Sic olim lepori testudo: « Te prior istam,
Quam statui, melam tangere posse rear. »
« Me prior! - exclamat lepus - Insaniane, sodalis?
I, purga cerebrum funditus helleboro. »
« Sim delira licet, tamen est certare cupido. »
Certarunt: positum pignus utrinque fuit.
Pignora quae dederint riales, arbiter et quis
Praefuerit liti, nil memorare iuvat.
Vincebat leripes, saltus vix quinque daturus,
Quales non ludus, sed metus eliciat.
Nempe citus quam roce canum spatium vorat ipse,
Latrans incassum dum secut arva cohors.
Nunc tamen alipedi licet otia carpere: ientat,
Prandet et aurarum flamina nare bibit.
Interea claudo, podagrosi iudicis instar,
Sedula testudo nititur ire gradu.
Ridet conansem cessans, cui parca videtur
Laus, si temporis suscipiatur iter.
Bis igitur prandet, nugatur, dormit in umbra,
Curriculi visus non meminisse sui.
Impigra quum tandem vix absuit aemula ternis
A meta digitis, currere coepit iners.
Ocius ille volat telo, nunc sed inani:
Iam nescit levipes vincere tardigradam.
Tum victrix: « Eho! - clamat - num falsa canebam?
Quid te vis iuvit tam celebrata pedum?
Lente festinans, praeverti clauda volucrum:
Quid? si te premeret plumbea nostra domus? »

LXXXV. — ASINUS DOMINOS MUTANS.

Dura videbatur sua sors olitoris asello,
Surgere quem primo mane iubebat herus:
« Gallos - sic querulus - praevertere matutinos
Cogor, et ante diem flagra diurna pati.

Haec quorum? Caules ut nempe vehantur in urbe
Urbs quo iure mihi strata sopora negat?
Immutat stabulum Fortuna benigna rudentis,
Quem sub alutari (1) vivere lege sinit.
Rurus at auritus queritur, quod pestifer insit
Portandis coriis foetor, onusque grave:
« Eheu! - sic olido sub pondere mussat asellus -
Dura fuere minus pensa prioris heri.
Tum crambes (memini) furtim mordere solebam,
Aversus quoties vultus agentis erat.
Nulla sed hic mulcent, data gratis, pabula ventrem;
Pabula sunt ictus, qui mea terga dolant. »
Mos geritur flenti, quem carbonarius ater
Accipit, et nigris destinat officiis.
En iterum plangit pecus; at Fortuna proteream
Acriter increpitans, ora tenere iubet:
« Sollicitam - sic illa tonat - solius in orbe
Mene tui reris? Credita terra mihi. »
Haec recte Fortuna. Sed hac sumus indole: viris
Contentus nemo condicione sua.
Nulli sors hodierna placet, meliorque videtur
Crastina, quam sibi mens irrequieta petit.
Quisque tamen, roti compos, nova vota repente
Fundit, et exagitat questibus usque polum.

LXXXVI. — SOL ET RANAE.

Quum celebraret atrox connubia lacta tyrannus,
Mergebat curas ebria turba scyphis.
Unus tum sapiens Aesopus fertur orantem
Stultitiae populum sic monuisse suae:
« Uzorem - dixit - cum vellet ducere Phoebus,
Ranarum coepit gens sua fata queri.
O Fortuna - (gemunt) - qua nos tutabimur arte,
Progeniem Phoebus cum nova nupta dabit?
Unum vix patimur solem: compluribus ortis
Solibus, arescet quidquid ubique natat.
Actum de ranis: vada vos et stagna valete!
Nos manet unda (super sola futura) Stygia. »
Turba coxantum, stirps quamquam crassior audit,
Non tamen hic crassum prodidit ingenium.

(1) Alutarius (quod vocabulum ab *aluta*, seu pelle coacta nata et subacta oritur) idem est ac coriarius.

(Ad proximum numerum).

CONSTANTINI PISONI

MAGNA OFFICINA
CANDELIS VAPORE CONFICIENDIS

ab anno MDCCCIII constituta

ROMAE IN ITALIA

Corso Vittorio Emanuele 127-129

et Via de' Sediari 1, 2, 3

nuperrime

in stabili mercium ostentu Lutetiae Parisiorum constituto

aureum nomisma retulit,

eiusque possessor equestri dignitate est exornatus,

fide sic addita

praestantissimum hoc esse de re Italianum opificium.

Cereas faculas ad noctem comparat templis et familiis necessarias, plurimorum iudicio, qui per orbem universum eas acquisiverunt,

Lumina de Noctis la Cere

ex omni parte perfectas, quippe quae parsimoniam cum viva luce, cum salubritate et munditie apprime coniungant.

Involuora habentur ad 50, 25, 12, 6 faculas apta.

Vitrea ad faculas minimo pretio veniunt.

Ad publica solemnia faculae peculiare suppeditantur.

Per omnes orbis regiones nullo iuventium impendio exportatur.

PER ORBEM

O CARISIME gentium, qui me terra marique quaesiisti, qui invenisti numquam, desine iam et tuam et diarii lamentari fortunam! Nonne absentia hac mea nec diutina sane, neque arbitraria, spatium tibi dedi commodumque orbem peragrandi, novas videndi ubique terrarum facies, populorumque mores, quos, nisi pro tempore munere annuo meo abdicassem, numquam in vita fuisses contemplatus? Redde melius mihi gratias, et noli esse beneficio haud comparabili ingratus; redde lectoribus meritum, redde sociis pretium, qui te subnotationibus suis ita ditaverunt, ut tantos per aequor, per tellus perderes gressus!

Equid iam? Ne licuisset quidem mihi misero, extorri moenibus patriis semper, perque gentium omnium extranea itinera sudanti, aestiva incumbente canicula aliquot temporis quieti dare? Aufugi, fateor, atque longissime aufugi,

eoque usque, ubi nec tu, amice, neque, lectoris ulli, forsitan, persequi desertorem ausi essent.

At paucis abhinc diebus redii ego quoque, nordicaque littora Europae nostrae laetus ap-puli. Laetus quidem, cum mitiorem aërem iam spirantem invenerim, atque ad hanc patriam meam dilectissimam magnam frugum parentem, cucurri te amplexaturum sociosque laboris omnes. In itinere superbum ubique efferre caput vidi viniferum autumnum, Bacchi dona uberrima atque Minervae arbores copiosissimum gestare fructum. Vites pampinis iam rubescentibus auratis donis oppressae brachia demittunt: vindemiae hilares cantus ubique insonant.

Audivi tamen, atque vehementer flevi, procellas horribiles extrema patriae littora pesumdedisse. Mediolani aderam, cum repente tubis canere per vias coeptum: hospitii ad fe-

nestras accedo; pompa quaedam per viam transitat currum insignia onera gestantium, quae risum movissent, nisi statim rei tristissimam causam divinasset. Vestes erant, suppellectiles, argentea vasa, signa; vigiles hinc inde procedebant copiam gravem tuentes, dum e fenestris, ex peristyllis, quasi iactata undique in peregrinantes missilia, nova sensim in currus involucria domesticarum rerum proliciuntur. Sed et aurei nummi, vel argentei hinc et inde cadebant, quos prompta manu juvenum agmen ad rem delectum tuta in crumena palam cogentes, reponebant, ut cum ceteris rebus ultro oblati in auxilium mitterentur ad Calabros, ad Siculos miserimos fratres, suis domibus, suis pecudibus, immo saepe et parentibus, et liberis orbatos. Ego autem transeunti pompae quid dedissem? Pileum dedi, atque vestem pelliceis intus ornatam, quam recens deposueram, quaeque tot cognovit procellas, nives, laboresque per glaciei fines exantlatos.

Occurrere enim cupienti Sverdrupio centurioni Norvego, nordico e mare reduci, oportuit hiemalia mala aliquantulum sustinere. Circa idus Augusti mensis Godhaven ad sinum Fram navis obviam fuit. Erant iam nautae reversuri ad suos; facile itaque inceptus gigantei vices, quae fuissent, audire. Groenlandicum mare, ut plurimum, navis persulcaverat, neque tamen opportunum duxerat ad poli intactam metam conari. Occidentalia Groenlandiae insulae litora lustrare maluit (Ellesmeriam terram vocant), insulasque, quas iuxta eam mare percutit. Haec primo itineris anno peracta. Anno sequenti Hibernia in insula sedes posita, commeatus acervi ibi reconditi, plurimaeque loca, quae circum essent recognita. Anno itineris tertio MCM incendium in navi excitatum, quod nisi cito exstinctum esset, reditus spes omnis abficienda fuisset. Cum vero glacie tenaci soluta aliquantulum scapha est, ad meridiem versum iter; brevi tamen Iones in fretu coaluit maris facies iterum, ut captivam omnino navem reddiderit.

Ibi ad tres annos usque producta mora, aeterna quidem, quoadusque marinus fluxus tepidus e meridie influens liberam viam nautis solvit. Aestate igitur huius anni properante reditus coeptus; sed manet adhuc circa Siberianas nordicas oras Russus navarcha Warnek, a quo recens nunci missi Album mare et Karaneum lustrata, multaque adnotata geographicae disciplinae perutilia atque consilium maturatum deducendi per glacies itinera constanti lege, eo saltem tempore quo soluta glacies permittat.

Londini ut expelleremus frigus rogam ignis paravit. Victoriani acervi in portu sunt, quorum in opificio voraces flammae sunt excitatae. Vigili cohortes convenere aquarias ballistas adducentes decem et octo; at ignis totam per noctem exarsit, ligneumque acervum immanem paene delevit, et ad tricies centena millia libellarum detrimentum comparavit.

Per glacies, per aequora tamen tutior semper quam in nubibus via. Expertus est haec non ultimus aemulus ille Dumontii, Brasiliani Dedali, qui Lutetiae iterum aërem tentavit. Dum librat altissimum super tecta volatum, funiculus ecce frangitur ex ligaminibus quibus navicula sustentatur; post primum ponderis vi reliqui dirumpuntur, navicula praeceps in solum summa ex altitudine corrui... Quae membra nautarum intacta mansere? Ab horrida infortunii facie avertite oculos, socii; at sciant tandem, sciant semel novi Dedali inatile adhuc esse caeli conscendendi tentamen.

VIATOR.

inter munimenta copiae receptae, unde die sequenti ad Swayne praefectum regressae sunt.

★

Iterum de Turcarum imperio non sine gravi stupore audivimus Russorum navem *Pobedonossew*, ex ipsa Turciei imperatoris venia fretum utrumque quo Pontum Euxinum ocluditur tute transisse. Id enim contrarium omnino arguitur pactionibus tum Lutetiensis foederis ann. MDCCCLVI, tum Berolinensis ann. MDCCCLXXVIII, quibus statutum est ut bellicis navibus omnibus, sive Russiis, sive Anglia, sive aliis cuiusvis gentis, ex Ponto Euxino ad Hellespontum, transitus prohiberetur. Obtinuit in casu veniam insolitam Nicolans, magnus Russorum dux atque Caesaris avunculus, quasi pretium visitationis, quam ad Turcarum regem duxit, antequam ad Bulgaros pergeret? Ibi enim solemnem pompam Scipia in loco quasi sacrum coronamentum, de quibus in superiore nostri commentarii numero sermonem habuimus, postmodum erat signum ad perpetuam memoriam revocandam diuturni proelii, quod per iuga illa asperissima Russi milites una cum Bulgariis contra Turcas anno MDCCCLXXVIII sustinere. Monumentum magna Bulgari populi cum animorum inflammatione est consecratum, atque orationes multae habitae ad revocandam pugnae illius historiam clarissimae.

POPULICOLA.

PUBLICI PER ORBEM COETUS LEGIBUS FERENDIS.

In Anglia convocata iterum municipum caeso. Hibernorum comites statim tantum tumultum excitant, ut O'Connell eorum princeps ab aula pulsus sit.

In America Koerber doctor de sermonum quaestione dixit in edita oratione, quam coram Vindobonensibus comitibus noviter collectis habuit. De foedere Hungarorum inter et Austros amico animo iterum renovando spem multam esse fovere fecus est.

In Gallia de decretis, vacantibus comitibus ab administratore rebus internis praeposito, edita, quibus relictorum domus indis pro pueris puellisque patentes coartatae sunt, moniales vi electae, Britonum seditio exaltata, asperissima disceptatio a populis oratoribus habita, ex tamen exitu, qui tandem administratorum collegio omnino favorit. Deinde, ut quotannis ibi assidet, proposita rogatio de tollendo apud Sedem Apostolicam gallico legato, sed pariter, ut assidet, repulsa.

In Germania eloquentissima oratio, vix iterum coactis coetibus, a De Balow, administratorum praeside, habita de vestigialibus renovandis: de re autem novam, cum scribimus, ad suffragia ventum est.

SCRIBA.

LIBRORUM RECENSIO

Praelectiones philosophiae scholasticae tironibus facili methodo instituendis accommodatae, auctore P. GERMANO A S. STANISLAO Congregationis Passionis presbytero. Volumen primum complectens Logicam et Ideologiam. — Edid. Romae, Ratisbonae, Neo-Eboraci Frid. Pustet, 1903.

Librum hunc magna cum voluptate nos legisse fatemur. Duplex autem incanditatis est causa; altera auctorem illustrem eruditione, moribus, modestia spe-

ctat, altera nuperum, de quo nunc agimus, opus. Iam circa primam noveramus virum in Urbe satis inclarescentem tum ob ea, quae superno quasi afflatus instinctu ad inveniendam SS. Ioannis et Pauli domum molitus est, et prospere absolvit, tum ob ea quae doctissimo calamo circa inventa exaravit, describens fideliter, acute arguens, erudite commentans, diligenter inquirens. Quo de opere nos in hoc commentario (1) etsi multa detulimus, plura tamen, prohibente spatio, praetereunda fuerunt invitis; plausimus tamen utraque manu et audenti et scribenti, optavimusque plurima eiusmodi et saepe instaurari. Qui vero archeologiae peritissimum saltabamus virum, eundem philosophiae « scholasticae » assertorem non minus prudentem existere ignorabamus. Habes itaque, lector, alteram causam, quae laetitia nos perfudit, ubi opus hoc philosophicum fausto alite redditum et manu versavimus, et oculis non minus quam intellectu contemplati et complexi sumus.

In hac enim exiguitate et inopia rerum philosophicarum, quae nunc est, non mediocriter delectamentum ille exiepit animo, qui librum huiusmodi prodire innotuit illa conditum ubertate et austeritate, quae disciplinam tam gravem, tam severam, fundamentum et ianuam sapientiae omnia, deccant.

Neque enim se quis autumet in philosophia aliquid posse, nisi in logica potentissimum antea se noverit. Ubi enim minus instructum dialecticis armis se dederit inquisitioni veritatis, circumferetur quovis verbo fucatae et personatae doctrinae; nam omnis et quivis error aliquam speciem veritatis praefert, nec aliud est nisi veritas distorta, et devia, quae optimis e fontibus manans in saxosa et arenae deflexa fuit, non ut irriget, sed ut arecat. Hinc Baconianum illud, leve haustus in philosophia ad atheismum ducere; pleniores ad veritatem divinam. — Sed ad volumen redeamus.

Quae in hoc prolata sunt, deducta, inserta, omnia probe, scite, omnia Aquinatis consentientia doctrinis, maximi doctoris huius auctoritate roborantur, mununtur. Stylus autem facili, expositio candida, veritatis ordo ac distributio consentiens indoli, inseriens naturae, viribus tironum idonea, digna magistri mente, et quasi per quosdam gradus ad altiora contendens. Praeterea visae nobis in opere sunt brevitates sine obscuritate, copia absque redundantia, et, quod maximum est, fax quaedam singulis lectionibus addita in illo compendio, seu *anacephaleosi*, qua emensum iter illustratur et brevi revocatur in memoriam, memoriae et mentis adiuvamen ingens, ex quo discipulis utile amplissimum, et sapientiae fodina quotidie opportuna, et ad manna.

Volumen primum hoc qui legerit, cum credimus indicaturum sicuti nos indicavimus, et bene discen- tibus et bene docentibus inde futurum; nam summis haece temporibus adolescentiam non modo eruditione ornare, sed doctrina et sapientia munire oportet; doctrina autem et sapientia nulla est, quae semet ac sua ratiocinio tueri, adversa argumentationibus neasciat propellere.

Quae sequi necesse est, duo saltem insuper expectamus volumina, quibus integer philosophiae campus occupetur.

SENIOR.

LIBRI RECENS DONO ACCEPTI

Praelectiones philosophiae scholasticae tironibus facili methodo instituendis accommodatae auctore P. GERMANO A S. STANISLAO Congregationis Passionis presbytero. Volumen I complectens Logicam et Ideologiam. — Romae, Ratisbonae, Neo-Eboraci edid. Fridericus Pustet, 1903.

(1) Cfr. an. II, n. XII.

ADULPHUS ARTIOLI. Publicae litterae de scholis ordinis secundi ad Iacobum Cortesium. — Neapoli, *Revue Franco-Italienne et du monde Latin*, 1901.

Acta Gregorii Papae XVI.... recensita et digesta cura ac studio ANTONII MARIAE BERNASCONI, Vol. III. — Romae, ex officina S. C. de propaganda Fide, MDCCCXCII.

Vulcanus. Carmen ALBERTI SALVAGNI Magentini in certamine poetico Hoeufftiano magna laude ornatum. — Amstelodami, apud Io. Mullerum, MDCCCXCII.

P. Ovidii Nasonis ex *Metamorphoseon* libris fabulae selectae. Recensuit, praefatus est CAROLUS PASCAL. — Aug. Taurinorum, Romae, Mediolani, Florentiae, Neapoli edid. I. B. Paravia et soc. MDCCCXCII.

Dr. N. CALVAGNA. Sull'accento della enciclica latina. Calathanisi, ex off. *Omnibus*, 1902.

FILIPPO ERMINI. *Antologia dell'oratoria italiana moderna ad uso delle scuole secondarie di grado superiore*. — Romae apud Desclée, Lefebvre et soc.

L'Europa in Africa, ossia Il presente progresso africano. Alcuni appunti del P. GIOVANNI BATTISTA PERCIBALLI d. C. d. G. — Senis, ex of. S. Bernardini, 1900.

P. CESARE A. DE CARA S. I. Di alcuni criteri incerti nella Paleontologia, Archeologia e Storia antica. Dell'influenza Ionica. — Romae, apud comm. *La Civiltà Cattolica*, 1902.

AENIGMATA

I.

In ripis crescens quatuor spiramine venti;
Me piscator eget, me quoque pastor amat.
Littera mutatur? Fio praenuntia veris
Et celsa luteos sub trabe fingo larea.
Littera de medio anfertur? Mora nulla; parvus
Sanguineos sucos ducere vermis adest.

II.

Vox eadem signo natam Iovis armipotentem,
Anspiciis cuius Roma superba stetit.
Vox eadem signo invenem, quem subvenientem
Aeneae, Turni dextera stravit humi.

FR. PALATA.

Ex sociis, qui utriusque aenigmati interpretationem ad commentarii moderatorum miserit intra duos menses, unus, sortitus, gratis accipiet opus, cui titulus:

SIRII PUBLILII SENTENTIAE curante C. L. BERTINI.

Aenigmata an. V, n. XVII proposita his respondent:

- 1) (vulgo *Rebus*): Maior est sapiens inopia, quam dives indoctus;
- 2) *Dis-cor-dia*.

Ea rite soluta miserunt:

Th. Vignas Sch. Piar., Roma. — Guil. Schenz, Ratisbona. — Lad. Podobinski, Cracovia. — Rich. Malotta, Brindisi. — Coll. Sch. Piar. Stellae. — Cam. Straechill, Villaco. — Ad. Skrzyphowski, Siołce. — Petr. Garrone, Pessano ad Vercellas. — St. Figielaki, Rypino. — Alex. P. Gest, Lambertville. — Am. Robert, Marienville. — Ad. Huza, Grybovia. — Alois. Cappelli, Senta. — Al. Heptia e seminario pontificio Kandienzi. — Iul. Sernatinger, Dresda. — E. Burg, Argentario. — C. Perazzi, S. L. Mangalore. — Ver. Carliato, Vercellia.

Sortitus est praemium

ALEX. P. GEST,

ad quem missum est PETRI ANGELINI opus, cui titulus

DE PORTIS ET NUMERIS LATINIS.

Sponsor: IOANNES BAPTISTA CIAMPI, iurisperitus.

ROMAE — Ex officina Pacis Phil. Cuggiani.